

repelt s bár az nem minősíthető kisgrafikának és így lapunk profiljába sem illene bele, művészi színvonala miatt szívesen mutatjuk be olvasóinknak.

Kisgrafikaiból egyet szintén közlünk. Legyen ez belépőjegy további alkotásokhoz, melyeket kiállításának sikere nyomán joggal kívánhatunk és remélünk.

Soós Imre

EMLÉKEZZÜNK RÉGIEKRŐL...

...hiába! Az 1900-as évek sem hoztak Magyarországra számára víg esztendőt. Nem bizony! A magyar nemzet tragédiája volt ez a korszak. Amit eddig hazánk ezeréves nemzeti léte alatt alkotott jogi, társadalmi, művészeti, szépirodalmi vagy tudományos téren azért, hogy Szent István magyarságának népe ideáljaihoz emelkedjék, ezzel azonosulni tudjon. De a nemzeti gondolatot a nemzetközi, a vallási a szabadgondolkodás, a morálist az amoralitás örölte fel...

A fenti sorokat bevezetőnek szántam. Ugyanis a II. világháború utáni időszak szinte hasonló. Ennek ellenére hiszem:

„Szemétdombon is nyílik virág,
illattal, nektárral teli,
boldog elégedett, Napba tekint,
a hely jókedvét nem szegi,
magját hullatja újra, megint...
örömeire annak, aki észreveszi.”

Ilyen mag népünk nemzeti lelkülete, az, ami minden körülmények között volt és van, kisarjad és kivirágzik nyelvében, a

nép ajkán élő regékben, művészetben, vagy mint Kner Izidor (1860-1935) Magyarország legkiválóbb nyomdája és kiadóválalata Gyomán.

Kner Izidor célul tűzte ki egy, a nemzet lelkületét tükröző művészi és harmonikusan kivitelezett szép könyv életre hívását. Tehát olyan könyvek

megjelentetését, ahol a méret, a zsinórmérték, arány, vonalvastagság pontosan összeillő a nyomdai betűkkel és a díszítő elemekkel. Ezeket az alapelveket betartó feladathoz Kozma Lajosban talált társat, akivel megvalósították a könyvművészetnek szépséges „virágcsokrát” *Monumenta Litterarum* címen, a világirodalom remekeiből és klasszikus költőink műveiből álló sorozatát. Igen, Kozma Lajos (1884-1948) neve, grafikusművészi tevékenysége bizonyára sokak előtt nem ismeretlen. Mégis el kell mondanom, hogy mint építész, kiváló rajzoló és illusztrátor volt. Szecessziós tollrajzokkal ő illusztrálta Balázs Béla (Bauer Herbert 1884-1949) a

„Fából faragott királyfi” című zenésített táncjátékát, a „Kékszakállú herceg vára” című egyfelvonásos operát (Bartók Béla zenéjével), valamint Révész Béla (1876-1944) a kétkötetes Ady tragédia íróinak könyveit.

Kozma Lajos 1917-1927-ig működött együtt a Kner nyomdával. Kner Izidorral a szép könyv elképzeléséhez tartozott újra életre hívni a régi magyar hagyományt, hogy azok legyenek az általa kiadott könyveinek modernséggel, eredetiséggel a barokk idők legszebb magyar népművészet és iparművészet alkotta motívumainak fametszetű díszei. Nagy feladat, különösen egy szecessziós tollrajz illusztrátornak a magyar népművészet dekoratív érzésvilágába átlényegülni.

De akármilyen furcsán is hangzik (saját tapasztalat), az abszurd és nyomorúságos helyzetek mind-mind teremtő talaja a hit, a szellem, az alkotás virágainak, mert *Lumina in tenebris clariora sunt*, azaz sötétben tündöklőbb a fény! Az első világháború végén végzetes helyzetbe került országunk nemzeti léte. Az 1919-ben hazánkat megszálló románok miatt sok nemzeti érték mellett Kozma Lajosnak is eddigi munkáival, otthonával együtt mindene megsemmisült. Az előlőről kezdés, a szorult helyzet

„alakította” ki Kozma Lajos művészetében a Kner Izidor elképzelését, aminek eredménye az a magyar népművészeti elemekből építkező sajátosan egyéni könyv-díszítőművészet, fametszetű iniciálé és díszítő elem, a nemzetközileg is elismert „Kozma-barokk”.

Ezzel az írásommal a ma működő grafikusművészeknek figyelmét szeretném felhívni arra, hogy nem lenne szegény újra életre hívni a régi hagyományt, gondolkodásban, technikában ma sem.

Csiby Mihály

SZEMÉLYES EMLÉKEZÉS RADNÓTI MIKLÓSRA, SZÜLETÉSÉNEK 100. ÉVFORDULÓJÁN

Amikor 1967-ben férjemmel motorkerékpáron elhagytam Magyarországot, a csomagtartón lévő sporttáskában egyetlen könyvet vittem magammal: Radnóti Miklós összes verseit, egy szimbolikus „töredéket” szülőföldemről, egyértelmű bizonyítékként a költészet, embersége iránt való érzéseimnek. Amit nem kellett a csomagtartóra tenni, mert a szívemben tartom, az emlékeim voltak. Emlékeim a Múzsára, Gyarmati Fannira. Nekünk, diákoknak: Fanni néni volt. Amikor az 50-es években középiskolába kerültem, több évi tanulás után is alig tudtam oroszul. (Egyfajta passzív ellenállás eredményeként, az akkori évek történelmi-politikai összefüggéseiből következően.) És akkor a katedrán ott állt „Fanni”, sugárzóan, szigorú kontyából göndör tincsek váltak ki és a költészet aurája lengte körül. Rajongott érte az osztály, nemcsak mint a nagy költő megelevenedett múzsáját tiszteltük és szerettük, hanem őt önmagáért is.